

ביאורים

בהתמודדותו מול כת הקראים טוען ריה"ל שתי טענות מרכזיות: האחת, רק על ידי התורה שבעל פה ניתן להבין את הכתוב בתורה שבכתב. הטענה השנייה, אותה שוטח ריה"ל כאן, היא שהפירוש לתורה שבכתב הקיים בקרב 'הרבניים' הוא הפירוש האמיתי והנכון לתורה. תופעה בולטת שמאפיינת את הקראים היא חוסר עקביות. בתוך כת הקראים עצמה קיימות מחלוקות רבות בענייני פרשנות. בנוסף לכך, לעתים נוהגים הקראים ללכת אחרי דעה מסוימת ששורשה בתורה שעל פה של 'הרבניים' ובעניין אחר הם חולקים עליהם. דבר זה כמובן תמוה מאוד: אם אתם חולקים על דעת 'הרבניים' ועל התורה שעל פה, מדוע אתם מאמצים אותה בעניינים מסוימים ובעניינים אחרים אינכם מקבלים אותה? כמובן, על ענייני המחלוקת ניתן להקשות בחזרה על העולם היהודי. הרי מחלוקות קיימות כמעט בכל תחום. אין תחום בהלכה למשל שלא קיימות בו כמה וכמה דעות. אם כן, מה לנו כי נלין על מחלוקותיהם של הקראים, הלא מצבנו אינו טוב יותר ממצבם. אלא שקיים הבדל מהותי בין מחלוקות חכמים למחלוקות הקראים. בקרב החכמים הרבניים ישנן מוסכמות המקובלות על כולם: למשל, לא מצאנו מעולם יהודי שיטען שתפילין לא צריכות להיות בצבע שחור או שבצורת ריבוע. או למשל, מעולם לא שמענו על חכם שיאמר שפרי עץ הדר הנאמר לגבי האתרוג הוא פרי אחר. דוגמות אלה הן הוכחות לכך שהמחלוקות חלות בתחומים שבהם לא הייתה מסורת ברורה בתורה שבעל פה או בתחומים שאכן ניתנו פרשנויות שונות. בתחומים אחרים, אין חכמי ישראל חלוקים. כלומר, ההבדל הגדול בין הקראים ל'רבניים' הוא שלרבניים ישנה עקביות: במה חולקים ובמה לא חולקים. על מה יש הסכמה ומה מסופק. לקראים לעומת זאת, יכולות להיות מחלוקות 'מן הקצה אל הקצה' בהסברת הפסוקים.

הרחבות

מחלוקות חכמים

ולפי הקשיהם ירבו התורות. להבדיל מהקראים, גם בדברי חז"ל יש מחלוקות בפסיקת הלכה. ההבדל הוא שהקראים נחלקים בעיקרים היסודיים ועל ידי כך עושים תורות רבות שבהכרח יש טעות לפחות באחת מהן, לעומת זאת חז"ל לא נחלקו לגבי העיקרים, אלא רק בפרטים הקטנים שתלויים בסברא. המהרה"ל ממשיל את ההבדל בין מסורת חז"ל לבין דעת הקראים לגדילת עץ. מסורת חז"ל דומה לעץ בעל שורשים עמוקים וגזע אחד רחב, החלוקה נעשית רק בענפים הדקים והקטנים (וכולם מניבים פירות). הקראים לעומת זאת דומים לעץ חלש ודק ששורשיו אינם עמוקים מספיק, חלוקים לגמרי אלה מאלה ואינם מוזינים את העץ לכל ענפיו [תפארת ישראל סט].

ורקב עצמות קנאה

דעת ענן. בעל היקול יהודה' אומר בשם הראב"ד שענן היה תלמיד חכם בתחילה, אך כיוון שמצאו בו פסול לא הסמיכו אותו ל"גאון" ומינו את אחיו הקטן להיות ראש ישיבה. דבר זה הוליד בו קנאה שגרמה לו להסית את ישראל מדברי חכמינו ולהקים כת חדשה.

חכמת העיבור

שמעשיהם הם בעקבות הרבניים בעבור. יש שתי דרכים עיקריות בחישוב השנה והחודשים, על פי מהלך החמה ועל פי מהלך הלבנה שברקיע. הקראים מונים את ימות השנה רק על פי הלבנה, דבר הגורם לשיבושים רבים. לעומת זאת אנחנו מונים גם על פי הלבנה וגם על פי החמה-את החודש על פי מהלך הלבנה, ומעברים את החודשים כך שתקופות השנה יתאימו למהלך החמה.

שאלות לדין

מה המשמעות לכך שתורתנו יוצאת "מן המקום אשר יבחר ה'?"

מהו היחס בין בית דין מאוחר ובית דין שקדם לו? האם האחרון מחויב לפסיקותיו של הראשון?

האמת היא אחת

לה אָמַר הפּוֹרֵי: כּל מֵה שֶׁאֲמַרְתָּ מְחֻיָּב, כִּי הַתּוֹרָה זֵרָה שֶׁתְּהִיָּה תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד, וּלְפִי הַקְּשִׁיחֶם יִרְבוּ הַתּוֹרוֹת כְּפִי הַקֶּשׁ כֹּל אֶחָד מֵהֶם, וְאִפְלוּ הֶאֱחָד לֹא יִשְׁאָר עַל תּוֹרָה אַחַת, כִּי בְּכָל יוֹם תִּרְאֶה לּוֹ דְּעָה חֲדָשָׁה, וְיִוָּסֵף מִדְּעוֹ, וְיִפְגַּשׁ מִי שִׁישִׁיבֵהוּ בְּטַעֲנָה, וְיִחַיֵּב שִׁיעָתְךָ בְּהַעֲתֵק הַדְּעָה. וְאִם נִמְצָאִים מִסְפִּימִים, נִדְּעָה כִּי הֵם קִבְּלוּ מֵאֶחָד אוֹ מִרְבִּים שֶׁקִּדְּמוּם, וְרֵאוּי שֶׁנִּבְבְּקָר אוֹתָם עַל הַהִסְפָּמָה, וְנֹאמַר לָהֶם: אֵיךְ הִסְפַּמְתֶּם בְּמִצְוֵה פְּלוֹנִית, וְהַדְּעַת נֹטָה בְּדַבְרֵי ה' אֶל פְּנֵים רְבוֹת? וְאִם יֹאמְרוּ שֶׁכֵּךְ הִיָּתָה דְּעַת עָנָן אוֹ בְּנִמְיוֹ אוֹ שְׂאוּל אוֹ זִלְתָּם, חִיָּבָה אוֹתָם טַעֲנַת הַמִּסְרָת מִמֵּי שֶׁהוּא יוֹתֵר קִדְמוֹן וְיוֹתֵר עֲקָרִי בְּמִסְרָת, רְצוּנֵי לוֹמַר: הַחֲכָמִים, לְפִי שֶׁהֵם רַבִּים, וְהֵהֵם יְחִידִים, וְהִקְשִׁי חַחְכָּמִים נִסְמָךְ עַל קִבְּלָה מֵהִבְבְּאִים, וְהֵהֵם הִקְשִׁי גְרִידָא וְתוֹ לֹא, וְהַחֲכָמִים מִסְפִּימִים, וְהֵהֵם נְחָלְקִים, וְהַחֲכָמִים דְּגָרִיחֶם מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', וְאִפְלוּ הִיָּה דִּינָם מֵהִקְשָׁם גְרִידָא הִיָּה רֵאוּי לְקַבְּלוּ, וְהֵהֵם אֵינָם כֵּן.

מסורת לחצאין

וּמִי יִתֵּן וְאִדְעָה מֵהַ תְּשׁוּבָתְךָ בְּשִׂאלַת "הַחֲדָשׁ הַזֶּה", וְאֵי רֹזָה שֶׁמַּעֲשִׂיחֶם הֵם בְּעֻקְבוֹת הַרְבָּנִים בְּעֵבּוֹר אֶדְר בְּאֶדְר, וְאַחַר כֵּךְ הֵם מַעֲרַעְרִים עֲלֵיהֶם בְּרֵאִית הַמוֹלָד בְּתִשְׁרִי: אֵיךְ צִמְתָּם צוֹם כְּפוֹר בְּתִשְׁעָה בְּתִשְׁרִי? הֲלֹא יְבוֹשׁוּ, וְהֵם לֹא יִדְּעוּ הֵאֵם זֶה הַחֲדָשׁ אֶלּוּל אוֹ תִשְׁרִי כְּשֶׁעֲבָרוּ וְהֵאֵם הוּא תִשְׁרִי אוֹ מִרְחֶשֶׁן כְּשֶׁלֹּא עֲבָרוּ, וְהֵאֵם לֹא אֲמָרוּ: אֵי הַטּוֹבֵעַ, וּמֵה לִי כִּי אֲחַשֵׁשׁ מִהֶרְטִיבוֹת? אֲנַחְנוּ לֹא נִדְּעָה הֵאֵם הַחֲדָשׁ תִּשְׁרִי אוֹ מִרְחֶשֶׁן אוֹ אֶלּוּל, וְאֵיךְ יִעֲרַעַר עַל מִי שֶׁאֲנֵנוּ הוֹלְכִים בְּעֻקְבוֹתֵיהֶם וְלוֹמְדִים מֵהֶם: הֵאֵם אֲתֶם צִמְמִים בְּתִשְׁעֵי אוֹ בְּעִשְׂרֵי מִימֵי הַחֲדָשׁ?

לֹט אֲמַר הַחֲבָרִי: תּוֹרַתְנוּ קְשׁוּרָה בְּהִלְכָה לְמִשְׁהָ מְסִינֵי, אוֹ מִן הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', כִּי לֹא תִסּוֹר מִצִּיּוֹן תִּצָּא תּוֹרָה וְדִבְרֵי ה' מִירוּשָׁלַיִם, בְּמַעֲמַד שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים וְכֹהֲנִים וְסִנְהֶדְרִין, וְאֲנַחְנוּ מִצִּיּוֹן לְשִׁמְעַם מֵהַשׁוֹפֵט הַמְּמָנָה בְּכָל דּוֹר, כְּמוֹ שֶׁאֲמַר: "וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בְיָמֵים הָהֵם, וְדַרְשֵׁת וְהִגִּידוּ לָךְ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט, וְעֲשִׂיתָ עַל פִּי הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ מִן הַמְּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה', וְשִׁמְרָתָ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֹךְ". וְאַחַר כֵּן: "וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּזָדוֹן לְבַלְתֵּי שִׁמְעַתָּה אֶל הַכֹּהֵן וְגו' וּמַת הָאִישׁ הַהוּא וּבַעֲרַתָּ הָרַע (מִיִּשְׂרָאֵל)". הַשְׁוֶה אֵת הַמְּרִי כְּלָפִי הַכֹּהֵן וְהַשׁוֹפֵט לְחִמּוּרוֹת שֶׁבַעֲבָרוֹת, בְּאֲמָרוֹ "וּבַעֲרַתָּ הָרַע (מִיִּשְׂרָאֵל)", וְסָמַךְ לוֹ: "וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרְאוּ, וְלֹא יִזְיָדוּ עוֹד".

מחויב - אמיתי ונכון. **מדעו** - ידיעותיו. **שיעתק** - שישנה את דעתו. **ענו**, **בנימין ושאו** - מראשי כת הקראים, חיו בתקופת הגאונים. **המקום אשר יבחר** - סנהדרין שאנשיה יושבים בלשכת הגזית שבהר הבית, ויש להם סיוע אלוקי. **הם מערערים עליהם וכו'** - (ראה ביאור במהדורת שילת הערות 3.4).